

Egyetemi doktori (PhD) értekezés tézisei

**A SPORTOLÓI KARRIER ÉS A TANULMÁNYOK
ÖSSZEHANGOLÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI ÉS KIHÍVÁSAI A
DEBRECENI EGYETEMEN**

Lenténé Puskás Andrea

Témavezető:

Dr. Perényi Szilvia

Adjunktus

DEBRECENI EGYETEM

Ihrig Károly Gazdálkodás- és Szervezéstudományok

Doktori Iskola

Debrecen, 2016

1. A KUTATÁS ELŐZMÉNYEI, CÉLKITŰZÉSEI ÉS A KUTATÁSI HIPOTÉZISEK BEMUTATÁSA

Jelen dolgozat megírására a korábbi, élsportolók civil életbe történő beilleszkedési nehézségeivel kapcsolatos tapasztalatok, valamint a sportolói karriernek az egyetemi időszakkal egybeeső szakaszában a tanulás és az élsport összeegyeztethetőségének kihívásai ösztönöztek. Kutatási témám megválasztásában fontos szerepet játszott az is, hogy a Debreceni Egyetem életében a sport kiemelt helyen szerepel és az egyetem fontos feladatának tekinti, hogy magas-színvonalú oktatási és kutatási programjai mellett megfelelő feltételeket teremtsen az intézménybe felvételt nyert élsportolók számára a tanulmányok és az élsport összeegyeztetéséhez.

A sportolói karrier egyik legfontosabb időszaka a sportpályafutás csúcsához közeledve a felsőfokú tanulmányok megkezdése, mely alatt a sportoló a sportolói karrierje építése mellett folytatja tanulmányait. Ebben az időszakban a két területen történő párhuzamos előrehaladás érdekében a legfontosabb feladatot az egyéni (sportolói karrierre és civil foglalkozásra vonatkozó) célok és az egyetem által támasztott követelmények sikeres összehangolása jelenti. Dolgozatomban a sportolói karrier és a felsőfokú tanulmányok összeegyeztethetőségét, a sportolók tanulmányi előmenetelre és sportolói eredményességre való törekvését vizsgáltam, mely az Európai Unió dokumentumokban megfogalmazott kettős karrier két tématerületen értelmezett meghatározását a magas szintű versenysportolók oktatásban való részvételére szűkíti, de nem tért ki a munka világában való részvételre.

Kutató munkám során komplex képet kívántam felvázolni a Debreceni Egyetemen tanulmányokat folytató, többségében nem sport specifikus szakokon tanuló él- és versenysportoló hallgatók párhuzamos előrehaladásának megvalósíthatóságáról a sportolók, valamint az intézmény oktatóinak véleménye alapján.

A kutatás fontosabb célkitűzései

- Célkitűzés 1: A felsőoktatási intézményekben tanulmányokat folytató, sportolói karrierjüket is építő élsportolók számára a tanulmányok és az élsport összeegyeztetése nehézségekbe ütközhet. A dolgozat fontos célja, hogy feltárja a felsőfokú tanulmányok és az élsport összehangolásának megvalósíthatóságát a sportolók és az oktatók véleménye alapján.
- Célkitűzés 2: A dolgozat célja feltérképezni a sportolói karrierben kitűzött célok függvényében a felsőfokú tanulmányok és a sportkarrier közötti prioritások változásának tendenciáját.
- Célkitűzés 3: A kutatás célja feltárni a sportolói karrier irányát és az élsportolók karriercéljainak alakulását befolyásoló tényezőket az egyetemi időszak alatt.
- Célkitűzés 4: A felsőoktatási időszak alatt a sportolási szint, a vele összefüggésben lévő sportolásra fordított idő változása befolyásolhatja a sportolók tanulmányi teljesítményét. A kutatás célja megvizsgálni a tanulmányi teljesítmény és a sportolási szint közötti összefüggéseket.
- Célkitűzés 5: A dolgozat célja megvizsgálni a Debreceni Egyetem Sportkoncepciója által biztosított szabályozási elemek igénybevételének szubjektív megítélését és objektív igénybe vételét, melyekkel az egyetem hozzájárul a tanulmányok és az élsport eredményes összehangolásához.
- Célkitűzés 6: Az intézmény oktatói eltérő ismeretekkel rendelkeznek a sportoló hallgatókkal és a sportolói léttel együtt járó kötelezettségekkel kapcsolatban, mely befolyásolhatja a sportolókhöz való viszonyukat. A kutatás célja feltárni a sportolókkal kapcsolatban lévő oktatók tapasztalatait, véleményét a tanulás és a sport összeegyeztethetőségére vonatkozóan.

2. ADATBÁZIS ÉS AZ ALKALMAZOTT MÓDSZEREK ISMERTETÉSE

A sportolói karrier és a tanulmányok összehangolásának lehetőségeit és kihívásait a Debreceni Egyetemen tanuló él- és versenysportoló hallgatók és a velük kapcsolatban lévő oktatók körében végeztem. A kutatás továbbá kitért a Debreceni Egyetem és az azon belül működő sportszervezetek szabályozási rendszerének elemzésére is. A kutatásban a teljes élsportolói populáció lekérdezésre került. A kutatás kiterjesztéseként kérdőíves vizsgálat keretében tanulmányoztam a 2013-ban Kazanyban megrendezett Universiadén részt vett, az ország különböző felsőoktatási intézményeiben tanulmányokat folytató élsportolókat is.

A disszertáció elkészítéséhez primer és szekunder adat-és információgyűjtést egyaránt végeztem. Primer kutatásként jelentkeztek a saját felmérésből származó adatok, melyek felvétele érdekében vizsgálati módszereim között dokumentumelemzés, fókuszcsoporthoz vizsgálat és kérdőíves felmérés szerepelt. Módszereim kiválasztásánál arra törekedtem, hogy alátámasszák a kapott információk hitelességét és az eredmény mind a tudományos, mind a gyakorlati életben használható új információkat adjon. Ennek érdekében több oldalról vizsgáltam az általam választott témát.

Szekunder adatokat szolgáltatott a korábban nemzetközi és hazai szakirodalomban megjelent tudományos eredmények feldolgozása, melyek segítségével komplex képet alakíthattam ki a sportpályafutás és a pályaválasztás párhuzamosságában rejlő jellemzőkről. A témában megjelent publikációk alapján az Európai Unióban előforduló jó gyakorlatok is bemutatásra kerülnek.

2.1. Dokumentumelemzés

Dokumentumelemzéssel vizsgáltam meg a nemzetközi szakirodalom ide vonatkozó részeit, különös tekintettel a nyugat- és közép-kelet-európai országokra, valamint két hazai szervezetnek a tanulás és a sport párhuzamos megvalósítására vonatkozó programját. A szakirodalmi feldolgozás kitért a Magyar Olimpiai Bizottság (MOB) „Olimpikon Életút Program” elnevezésű támogatási rendszerére, valamint a Magyar Egyetemi- Főiskolai Sportszövetség (MEFS) által 2013-ban ismertetett Hajós Alfréd tervre.

A Debreceni Egyetem, valamint az egyetemhez tartozó sportegyesület struktúrája, szabályzatai és stratégiája is dokumentumelemzés módszerével kerültek feldolgozásra. Az elemzés során megvizsgáltam az egyetemi sport szervezeti felépítését és a sporttal kapcsolatos területek működését, különös tekintettel a Debreceni Egyetem 2005-ben elfogadott, majd 2011-ben

módosított Sportkoncepciójára (DE SPORTKONCEPCIÓ, 2005, 2011). A vizsgálat alapjául szolgáltak továbbá a 2004. évi I. törvény a sportról és annak 2011. évi módosítása, valamint a sporttal kapcsolatos törvénymódosítások, az egyesülési jogról-, a közhasznú jogállásról- és a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló törvények (SPORT tv. 2004; CLXXII. tv. 2011; CLXXV. tv. 2011; LXXXII. tv. 2011). A Debreceni Egyetem által támogatott sportszervezetek - a DEAC és DASE Egyesületek és a DEAC Sport NK Kft (DEAC Sport NK Kft) - elemzése során elemeztem az egyesületek közötti kapcsolatrendszert, valamint a szervezeti, működési és finanszírozási rendszer változását.

2.2. Fókuszcsoporthoz vizsgálat

A hallgatói kérdőív kutatási dimenzióinak kialakítása céljából fókuszcsoporthoz vizsgálatra került sor (VICSEK, 2006; LANGER, 2009). A fókuszcsoporthoz vizsgálat eredményeit figyelembe véve kerültek kialakításra a teljes verseny-és élsportolói populáció felmérésére szolgáló kérdőívek, amelyek több oldalról vizsgálják az összefüggéseket. Az oktatók számára kialakított kérdőív is ez alapján került kifejlesztésre. A kevert típusú interjúk első felében az interjú strukturált volt, majd a második részben a nyitott kérdések kerültek előtérbe.

A vizsgálat célcsoportját a Debreceni Egyetem 2013/14 tanév I. félévében sportösztöndíj pályázatot benyújtott nemzetközi szintű és a Nemzeti bajnokság legmagasabb osztályában szereplő hallgatói képezték. A kutatás lebonyolításának nehézségét jelentette a Debreceni Egyetem teljes sportolói populációjában a nemzetközi szintű és első osztályú sportolók alacsony száma. A kialakított szempontrendszernek megfelelően a vizsgálathoz 22 sportoló került kiválasztásra. A behívott kutatási létszám megjelenési aránya 68%-os (N=15) volt. A mintaválasztásnál elsődleges szempont a sportolási szint (a sportágban elért nemzetközi eredmények, korosztályos vagy felnőtt válogatottság, korosztályos vagy felnőtt válogatott kerettség, a nemzeti bajnokság legmagasabb osztályában való szereplés) volt. A mintába kerülésnél kiemelt szerepet kapott a sportolási szint szerinti egyensúly biztosítása, a nemi eloszlás és a sportág jellege szerinti megoszlás figyelembe vétele. A két különböző napon megtartott fókuszcsoporthoz az egyéni és a csapat sportolók sportáganként maximum 2 fővel kerültek be. A vizsgálat fontos értéke, hogy nem csak sporthoz közeli szakon tanuló hallgatókat mért fel. A mintába a Debreceni Egyetem nyolc karáról kerültek be élsportolók, amelyek közül csak egy karon folyik sporttal kapcsolatos képzés. A vizsgálati csoportokban minden évfolyam képviseltette magát.

A vizsgálathoz a kérdések előre meghatározott protokoll alapján három téma köré csoportosítva kerültek kialakításra: 1) A felsőfokú tanulmányok összeegyeztethetősége a magas szintű sportteljesítménnyel; 2) Az élsportolók számára biztosított támogatási formák igénybevétele és értékelése a Debreceni Egyetemen; 3) Az élsportolói karrier hosszának tervezhetősége.

2.2.1. A fókuszcsoportos vizsgálat értékeléséhez használt módszerek

A vizsgálatnál használt kvalitatív módszer a sportolók gondolkodásmódjának, érzéseinek, múltbéli tapasztalatának és véleményének feltárására szolgált (FÁBIÁN, 2014; HORVÁTH – MITEV, 2015). Az adatfelvétel dokumentációjához használt video- és hangfelvételek alapján elkészített gépelt szöveganyagok tartalom elemzéséhez az Atlas 5.0 szoftvert használtam. A válaszok elemzése és csoportosítása témakörönként történt, az eredmények kiértékelése is ezt a gondolatmenetet követte. Elemzésem első részében a szituációs, második részében a tematikus tényezőket tanulmányoztam.

2.3. Kérdőíves vizsgálat a sportolók és az oktatók körében

A fókuszcsoportos vizsgálat eredményeit figyelembe véve a sportolók részére két kérdőív – „*Sportolói kettős karrier monitoring, I-II. sportolói kérdőív*” – került kifejlesztésére (LENTÉNÉ PUSKÁS – PERÉNYI, 2014). A kérdőív véglegesítését követően került sor az adatfelvételre a két sportolói csoportban.

A kérdőívben öt fő kérdéscsoport került kialakításra:

1. A sportoló azonosító adatait (neme, kora,) és az egyetemi tanulmányokkal (évfolyam, kar, finanszírozási forma, a képzés típusa) kapcsolatos információkat tartalmazta.
2. A sportra, sportágra, a sportág típusára, valamint a sportolási szintre vonatkozott. A kérdések adatot, információt szolgáltattak a sportolás szintjéről, a sportban elért eredményekről, a heti és napi edzésszámokról, az edzésre fordított időről felkészülési és versenyzési időszakban, valamint az elkövetkező 6 évre vonatkozóan a sportkarrierben elérendő célokra is.
3. Az intézményi szabályozásokkal kapcsolatos tájékozottságot, azok igénybevételeének tényét és az ezzel kapcsolatos véleményeket, valamint a tanulmányok és az élsport összehangolását szolgáló intézményi szabályozásokkal kapcsolatos véleményeket mérte.
4. A negyedik csoportban az egyetem - sportolók kapcsolatára irányuló kérdések kerültek lekérdésre, kitérve a sportolóknak a hallgatótársakkal és az oktatókkal való

kapcsolatára, az oktatóknak a sporthoz, sportolókhoz való viszonyára és ezen kapcsolatok szubjektív megítélésére.

5. A felsőfokú tanulmányok és a magas-szintű sportteljesítmény összeegyeztethetőségére, prioritásaira, a sportpályafutás hirtelen történő megszakadására való felkészülésre és a sportpályafutást követő tervekre irányult.

A Debreceni Egyetem oktatói a PERÉNYI – LENTÉNÉ PUSKÁS (2015) által kidolgozott „Sportolói Kettős Karrier Monitoring, Oktatói Kérdőív I.” alapján kerültek lekérdezésre (SKKM-OK I. 2015)©. A kérdőívben kialakított három fő kérdéscsoport (1) az egyetemi sportra, az egyetemen tanulmányokat folytató élsportolókra, (2) a felsőoktatásban résztvevő élsportolók lehetőségeire, valamint (3) az oktatók azonosító adataira vonatkozott.

A Debreceni Egyetem élsportolóinak mintája

A Debreceni Egyetemen a kérdőíves lekérdezésre a 2013/14-es tanév második félévében sportösztöndíj pályázatot benyújtott hallgatók körében került sor. A végleges formátumú online kérdőívek az Evasys rendszeren keresztül kerültek kiküldésre a teljes sportolói sokaság részére (207 fő). A teljes körű lekérdezést követően, a rendszer lezárásakor a visszaküldött kérdőívek száma 159 volt, amely 76%-os visszaküldési arányt jelentett. Az alacsony elemszámokat a vizsgált alap sokaság egyedisége és korlátozott elérhetősége eredményezte.

A válaszadók 72%-a (114 fő) férfi, 28%-a (45 fő) nő volt. Az évfolyamok közötti megoszlás értékelése szempontjából szükséges volt, hogy a BSC képzés az osztatlan képzés megfelelő szintjével kerüljön összevonásra. A sportolási szint szerinti kategóriák kialakításakor a III. osztályú és a megyei szinten sportolók szintén összevonásra kerültek. A mintában Európa bajnok, Világbajnok, Olimpiai helyezett, Universiade győztes és válogatott szintű sportolók is voltak. A kérdőívet kitöltők 72%-a (114 fő) csapatsportoló, 28%-a (45 fő) egyéni sportoló volt. A sportolói eloszlás az Orvos-és egészségtudományi szakoknál újabb összevonást tett indokolttá. A legtöbb sportoló a Gazdálkodástudományi és Vidékfejlesztési Karról válaszolt a kérdésekre (54 fő, 34%).

A tanulmányi teljesítmény vizsgálata során a tanulmányi átlag, valamint a felvett és teljesített kreditek és a tanulásra fordított idő (szorgalmi- és vizsgaidőszakban) voltak azok a mutatók, amelyek alapján az elemzést végeztem. A sportolási szinttel összefüggésben tanulmányoztam az edzésekre, versenyekre/mérkőzésekre fordított idő mennyiségét. Az eredmények a

Debreceni Egyetem Tanulmányi és Vizsgaszabályzata által biztosított támogatási formák függvényében is elemzésre kerültek.

A vizsgálat során a tanulás és az élsport prioritásaira vonatkozó kérdésre adott válaszok alapján a sportolók 'tanulás', 'sport', illetve 'egyensúly' orientált csoportokba kerültek besorolásra annak megfelelően, hogy jelenleg melyik területet tartják fontosabbnak.

A karrierív meghatározásához a teljes mintából kutatói döntéssel csak a legmagasabb szinten sportolók esetében végeztem elemzést. A sportolói karrierív meghatározásakor a sportolók három kategóriába kerültek besorolásra.

'Regresszív' kategóriába kerültek azok a sportolók, akik négy éven belül alacsonyabb szinten tervezik folytatni vagy befejezik sportpályafutásukat.

'Stagnáló' kategóriába soroltam azokat a sportolókat, akiknek nem céljuk a világversenyen való szereplés vagy válogatottság elérése, de nem akarják befejezni vagy alacsonyabb szinten folytatni a pályafutásukat. Továbbá, olyan sportolók is kerültek ebbe a kategóriába, akik korábban sportágukban már elért célt jelöltek meg (OB vagy Universiadé, vagy már most felnőtt válogatott kerettag, mert ebben az esetben céljai nem előre mutatóak).

A 'progresszív' csoportba kerültek azok, akik céljai között világversenyen való szereplés, vagy arra kvalifikáció, és/vagy felnőtt válogatottság elérése szerepelt. Azok a sportolók, akik csak négy év elteltével tervezték az alacsonyabb szinten folytatást vagy a sport befejezését szintén bekerülhettek ebbe a kategóriába. Ebben az esetben figyelembe vettem a tanulmányi időszakot is, amennyiben az első három évben világversenyekre kvalifikációt vagy részvételt is megjelölt a sportoló.

Az Universiadén részt vett sportolók mintája

Az Universiadén részt vett sportolók kérdőíves lekérdezésére a 2014/15 tanév II. félévében került sor. Az adatfelvétel az Evasys rendszeren keresztül, online kérdőíves vizsgálattal történt (N=137). A visszaküldött kérdőívek száma 49 volt, ami 35,7%-os válaszadási hajlandóságot mutatott. A sportolók 18 hazai felsőoktatási intézményben folytatnak tanulmányokat (agrártudományi-, bölcsészettudományi-, gazdálkodási-, hadtudományi és honvédtiszti-, jogtudományi-, műszaki-, orvostudományi-, sporttudományi- és természettudományi területeken), mely a minta sokszínűségét jelenti. Intézményenkénti elemzés nem készült. A mintában 67% (33 fő) férfi és 33% (16 fő) női sportoló volt. Az évfolyamok közötti megoszlás értékelése érdekében a BSC és MSC képzés az osztatlan képzés megfelelő szintjével került

összevonásra. A válaszadók 69,4%-a (34 fő) egyéni, 30,6%-a (15 fő) csapatsportoló volt. Tekintettel arra, hogy a mintában kizárólag nemzetközi szintű, válogatott sportolók voltak, így az elemzés során ezeket a sportolókat tekintem a legmagasabb, nemzetközi szintű kategóriának.

A Debreceni Egyetem oktatóinak mintája

A Debreceni Egyetem oktatóinak kérdőíves lekérdezésére 2014/15 tanév tavaszi félévében került sor. Az adatfelvétel az Evasys rendszeren keresztül online kérdőíves vizsgálattal történt (N=190). A visszaküldött kérdőívek 24%-os (45 fő) válaszadási hajlandóságot mutattak.

Az oktatói minta kialakítása több lépcsőben történt. Első lépésben a 2013/14 tanév II. félévében és a 2013/14 tanév első félévében sportösztöndíj pályázatot benyújtott és a hallgatói kérdőívet kitöltő különböző sportolási szinten lévő sportolók szakonként megoszlása alapján, az azonos szakon tanuló sportolók száma szerint 3 kategória került meghatározásra (magas, közepes vagy alacsony sportolói előfordulás). Második lépésben a mintába minden kategóriából 5 szak került be úgy, hogy minden kar és szak képviselése megvalósuljon. A különböző karok eltérő számú szakjainak és oktatói létszámának figyelembe vételével a mintába karonként megközelítőleg azonos oktatói csoportok kerültek be. A több szakon tanító oktatók csak egy szak esetében lettek figyelembe véve. Harmadik lépésben a mintába bekerült 15 szak oktatóinak névsorából véletlenszerűen kerültek kiválasztásra az oktatók (N=190), ebből 119 fő (63%) férfi volt és 71 fő (37%) nő. A kérdőívek kvalitatív és kvantitatív kérdéseket is tartalmaztak, felajánlva az oktatók részére a szöveges kiegészítések lehetőségét.

2.3.1. A kérdőívek értékeléséhez használt módszerek

A kérdőíves adatfeldolgozás során az adatok jellemzésére leíró statisztikákat, a változók közötti kapcsolatok vizsgálatához többváltozós statisztikai elemző módszereket használtam. Az adatok elemzésénél először leíró statisztikát alkalmaztam az alacsony mérési szintű változókra (nem, évfolyam, kar, sportolási szint, sportág típusa, orientáltság, karrierív, összeegyeztethetőség, tudatosság) és a gyakoriságot, valamint a kategóriák százalékos megoszlását néztem. A magas mérési szintű változókat (tanulmányi eredmény, kreditek teljesítésének aránya, napi-, heti edzésszám és edzésidő, versenyek, mérkőzések száma) átlaggal és szórással jellemeztem. Az alacsony mérési szintű változók kapcsolatának elemzésére keresztábra elemzéseket végeztem Khí-négyzet próbával.

A magas mérési szintű változók esetében normalitás vizsgálatot végeztem KOLMOGOROV – SMIRNOV teszt alkalmazásával. Amennyiben nem voltak normál eloszlásúak a változók, a

további elemzésekhez az ennek megfelelő nem paraméteres próbákat alkalmaztam, a változók közötti kapcsolatot korrelációval vizsgáltam. A magas mérési szintű függő változók és az alacsony mérési szintű független változók közötti kapcsolat feltárására amennyiben a függő változó normális eloszlású volt t-próbát vagy variancia analízist végeztem.

A tanulmányi átlagok és a kreditek teljesítésének arányánál Npar Test segítségével néztem meg, hogy a változók normális eloszlásúak-e. Normál eloszlás hiányában a nekik megfelelő nem paraméteres próbákat használtam. Ha a csoportképző ismérv két változós, MANN – WHITNEY, a három vagy több kategória összehasonlítására KRUSKAL – WALLIS tesztet végeztem (HUNYADI – VITA, 2006, SAJTOS – MITEV, 2007). A statisztikai számításokhoz az SPSS 21 verzióját használtam.

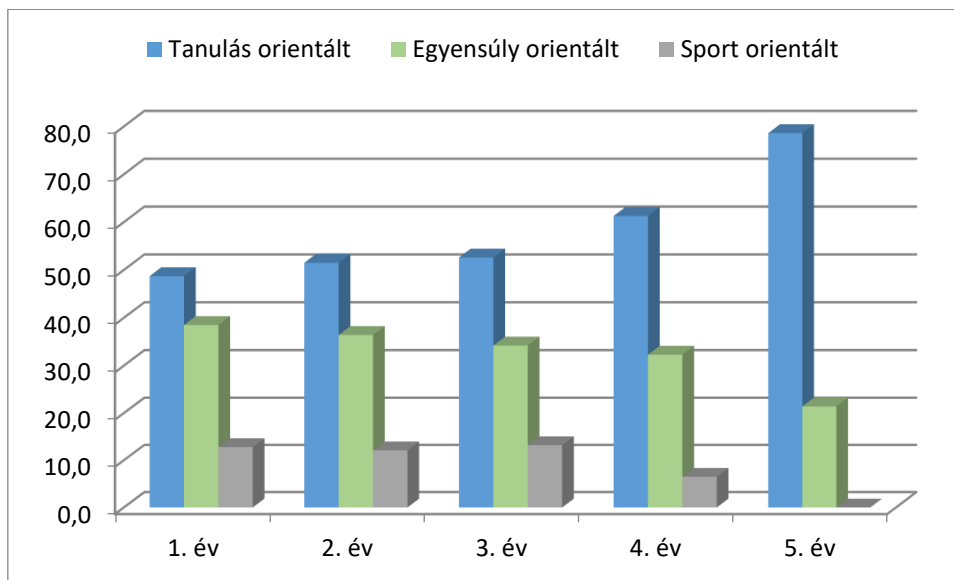
A sportolói kérdőívek esetében megvizsgáltam a karrierív és a tanulmányi átlag, valamint a karrierív és az intézményi szabályozások közötti összefüggéseket Khí-négyzet próba segítségével. A mutató alkalmazásának a feltételeként az elvárt gyakoriságot (a kontingencia tábla minden cellájában 5 felett legyen) figyelembe vettem. Az eredmények közzététele a módszerekben felvázolt sorrend szerint történik.

3. AZ ÉRTEKEZÉS FŐBB MEGÁLLAPÍTÁSAI

A Debreceni Egyetem 2005-ben indult komplex fejlesztési programja folyamatos fejlődésen ment keresztül, ezáltal a sport különböző területei progresszíven változtak, melyet a törvényi szabályozások és a jogszabályok változásai tettek lehetővé. Az egyetem által megfogalmazott Sportkoncepció egyik fontos része, hogy kitér az élsportolók felsőfokú tanulmányainak támogatására diplomaszerezésük érdekében. Ez megfelel az Európai Unió, valamint a „Hajós Alfréd Terv” által megfogalmazott, a sportolók felsőoktatásba történő integrálására vonatkozó céloknak. Az egyetemi sport fejlesztésének fontos területe volt ezen kívül az egyetemhez tartozó sportszervezetek kapcsolat - és működési rendszerének megváltoztatása is, mellyel az egyetem alternatívát kínál az él- és versenysportolóknak a sportpályafutás folytatásához.

Eredményeim igazolták, hogy a felsőoktatási intézménybe való bekerülést követően az élsportolók többsége törekszik a tanulmányok és az élsport összehangolására, a hallgatói és sportolói szerepek egyensúlyban tartására és a két terület összehangolhatóságát megvalósíthatónak tartja. Az összehangolás megvalósíthatóságról alkotott véleményt a sportolási szint, a sportág jellege és a tanulmányi szak, annak sikeres megvalósítását az összehangolási stratégiák alkalmazása mellett (szigorú időbeosztás, nagyobb erőfeszítés, hangsúlyok időszakos megváltoztatása, magánélet háttérbe szorítása) az elkötelezettség, felelősségvállalás és a nagyfokú tudatosság befolyásolja. A tanulmányi időszak előrehaladásával változik az összeegyeztethetőség megítélése, láthatóan a diplomaszerezéshez közeledve a civil életre való felkészülés kerül előtérbe.

A prioritások alakulásának tanulmányozása során megerősítést nyert, hogy a sportolók tanulás és sportolás közötti prioritásai változnak. Az alapképzés első három évéhez képest a mesterképzés utolsó két évében a hangsúlyok tanulmányok irányába történő további eltolódása figyelhető meg, melynek következtében tovább csökken az 'egyensúly- és sport orientáltak' aránya. Az eredmények rámutattak arra is, hogy már a tanulmányi időszak első három évében alacsony azoknak a hallgatóknak a száma, akik elsősorban sportolói karrierjükre koncentrálnak, mely az évek előrehaladtával további csökkenést mutat. Ez azt jelenti, hogy a felsőfokú tanulmányok végére egyfajta elvándorlás történik a sportból. Az egyetem a középiskolához képest kitolja a sportolói életszakaszt, a sportban való megtartó hatás a szabályozások ellenére sem biztos, hogy bekövetkezik (1. ábra).

1. ábra: A prioritás alakulása a tanulmányi időszak szerint (%) N=159

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

A prioritások meghatározásával összefüggésben különbség van az edzésre fordított időben, amely a tanulmányi teljesítményben is megmutatkozhat. A 'tanulás orientáltak' az alacsonyabb edzésidőnek köszönhetően jobb tanulmányi eredményt képesek elérni, szemben a magasabb edzés- és versenyterhelésnek kitett 'sport orientáltak' gyengébb tanulmányi eredményével (1. táblázat).

1. táblázat: Prioritás – Tanulmányi átlag (N=159)

Prioritás	Tanulmányi átlag 2012/13 II. félév (DE)		Tanulmányi átlag 2013/14 II. félév (Universiadé)		Tanulmányi átlag 2013/14 I. félév (DE)		Tanulmányi átlag 2014/15 I. félév (Universiadé)	
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
Tanulás orientált	3,72	,79	3,65	,69	3,84	,75	3,76	,87
Egyensúly orientált	3,41	,71	3,34	1,26	3,44	,78	3,57	1,10
Sport orientált	2,93	1,22	3,41	,72	3,09	,96	3,49	,74
Szig.	,009		-		,001		-	

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

Ugyanakkor a vizsgálat egyik érdekes eredménye a Debreceni Egyetemen a 'sport orientált' csoport lényegesen gyengébb tanulmányi eredménye szemben az Universiadén részt vett sportolókéval. Itt a sportolók tanulmányi eredményében nem volt jelentős eltérés attól függően, hogy 'tanulás -, 'sport' - vagy 'egyensúly orientált' a vizsgált sportoló. Ennek tanulmányozása

és az összefüggések feltárása további vizsgálatot igényel. A vizsgálat továbbá alátámasztotta, hogy a legmagasabb osztályban sportolóknál a nagyobb edzésterhelés ellenére is magas az egyensúly és tanulás orientáltak aránya.

A sportolói karrier irányának tanulmányozása során eredményeim rávilágítottak arra, hogy mind a két sportolói mintában (DE, Univeriadé) a legmagasabb szintű sportolók többségénél progresszív irányba mutat a sportolói karrier, ezen sportolók többsége nem tervezi az elkövetkezendő 6 éven belül az alacsonyabb szinten történő versenyzést. A tanulmányi időszak utolsó évére azonban jelentősen csökken a progresszív, ezzel párhuzamosan nő a regresszív kategóriába tartozó sportolók aránya.

A sportolói karrier irányának tanulmányozása során beigazolódott, hogy a sportolói karrier iránya kapcsolatot mutat a sportági sajátosságokkal (sportág jellege, sportolási szint, heti edzések száma és heti edzésidő). A sportági sajátosságokkal összefüggésben végzett elemzés szerint, az egyéni sportolók között lényegesen magasabb a sportban még előremutató célokat megfogalmazó, progresszív kategóriába tartozó sportoló szemben a csapatsportolókkal, akik már inkább a tanulmányokra, és az azt követő civil életre koncentrálnak a sport folytatása mellett. A progresszív kategóriában a csapatsportolók alacsonyabb aránya arra enged következtetni, hogy orientációjuk, gondolkodásmódjuk a saját sportáguk által befolyásolt. A legmagasabb szinten sportolók (válogatottak tagjai, világversenyek szereplői, Olimpikonok) tanulmányi előre haladása, annak az éltsporttal való összeegyeztethetősége elválnak a hazai bajnokságok élvonalában szereplő sportolókéétól. Ebből következik, hogy sportolói és hallgatói kötelezettségeik teljesítése a kötött edzésbeosztás, a napi többszöri edzés, a hétvégi mérkőzések és az utazásra fordított idő, edzőtáborozások miatt nagyobb kihívást jelent. Továbbá a sportág csapat vagy egyéni jellege (csapat vagy egyéni) befolyásolhatja a sportolói karrier progresszivitásának fenntartottságát, hiszen egyes sportágak makro- (nemzetközi szint) és mezo- (egyesületek osztályba sorolása, valamint azok osztályba sorolásának esélyei) szintjén való előrejutási lehetőség megrekedést, vagy éppen szívóhatást válthat ki egyéni szinteken (sportoló).

A vizsgálat fontos eredményének tartom, hogy a legmagasabb szintű progresszív kategóriába tartozó sportolók a lényegesen magasabb heti edzésszám és heti edzésidő ellenére is kiegyensúlyozott tanulmányi teljesítményt mutattak (2. táblázat).

2. táblázat: Sportolói karrier iránya – Tanulmányi átlag – Kreditek teljesítésének aránya % (Debreceni Egyetem) N=55

Karrierív	Tanulmányi átlag 2012/13 II. félév		Tanulmányi átlag 2013/14 I. félév		Kreditek teljesítése 2012/13 II. félév		Kreditek teljesítése 2013/14 I. félév	
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
Progresszív	3,51	,80	3,60	,78	88,0	23,41	85,0	26,26
Stagnáló	3,49	,76	3,63	,71	93,4	10,78	93,0	16,96
Regresszív	3,73	,80	3,35	1,07	96,5	5,51	78,7	35,27

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

Ez arra enged következtetni, hogy fontos számukra a sportolói karrierre és a tanulmányi előmenetelükre vonatkozó céljaik összehangolása az egyetem által támasztott követelményekkel. Úgy tűnik, hogy a rendszeres, versenyszerű sport jótékony hatással van a tanulmányi eredményre, melyre korábbi kutatásokban is találtam példát (BROH, 2002 NYOMÁN PUSZTAI, 2009; SHERRY ET AL., 2001). A tanulmányi eredmények azt is mutatták, hogy megfelelő összehangolási stratégiákkal és nagyobb energia-befektetéssel eredményesen teljesíthetők a követelmények.

A tanulmányi átlag és a felvett kreditek teljesítési arányának elemzése során mértem a tanulmányi eredményességet, és ezzel a két változóval összefüggésben végeztem vizsgálataimat. A sportolóknak a megfelelő kari átlaghoz viszonyított jobb tanulmányi átlaga (egy kar kivételével) arra enged következtetni, hogy az él- és versenysportoló hallgatók tanulmányi teljesítményére pozitív hatással van a sport, mely eredmény összhangban van korábbi, ezen a területen folytatott kutatások (BROH, 2002 NYOMÁN PUSZTAI, 2009; MCKENNA – DUNSTAN-LEWIS, 2004; UMBACH ET AL. 2006; AQUILINA, 2013) eredményével.

A női sportolók férfiakkhoz képest jobb tanulmányi teljesítménye a tanulmányi eredmények és a társadalmi nem közötti összefüggésre épül. A tanulmányi eredmények változása ugyanakkor kapcsolatot mutatott a képzési időszak szakaszával is. Az alapképzés időszakához képest a tanulmányi időszak végéhez közeledve a tanulmányi eredmények javuló tendenciája állapítható meg, mely köszönhető a hangsúlyok tanulás irányába történő elmozdulásának és a diploma

megszerzésére való törekvésnek. Ez összhangban van a mester képzés időszakában a sporttevékenységre fordított idő csökkenésével is (3. táblázat).

3. táblázat: Tanulmányi átlag – Kreditek (%) – Tanulmányi időszak (N=159)

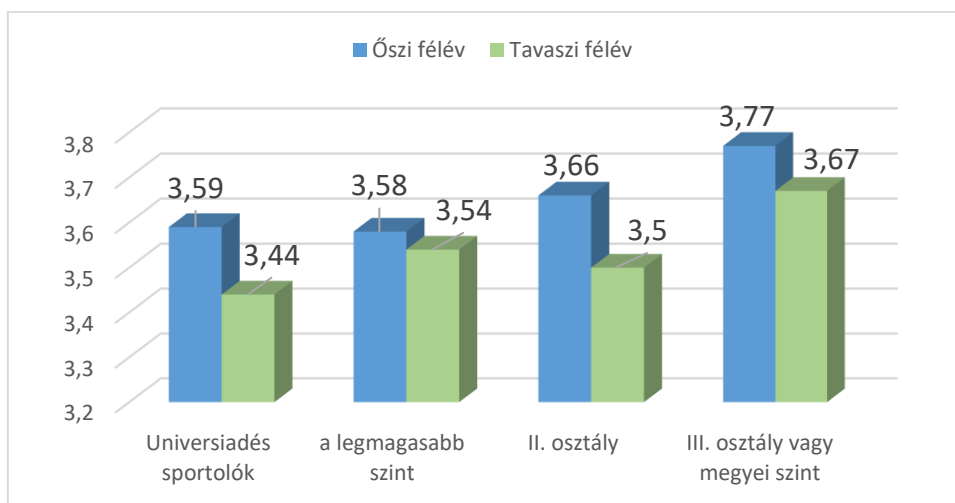
	Tanulmányi átlag 2012/13 II. félév		Tanulmányi átlag 2013/14 I. félév		Kredit arány 2012/13 II. félév		Kredit arány 2013/14 I. félév	
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
1. év	2,37	,92	3,66	,78	76,1	33,67	89,6	24,21
2. év	3,66	,75	3,53	,84	93,8	10,14	88,9	19,95
3. év	3,32	,81	3,40	,78	88,1	22,43	88,0	23,46
4. év	3,57	,77	3,76	,76	95,2	7,15	90,6	16,39
5. év	4,21	,66	4,35	,62	99,4	2,42	96,0	12,02
Szig.	,000		,003		-		-	

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

A tanulmányi követelmények teljesítése az eredmények szerint különbséget mutatott az egyes karok között. A Bölcsészettudományi Karon és az Orvosi Karokon tanuló sportolók érték el a legjobb tanulmányi eredményt és eredményesen abszolvták a krediteket is, amely a kari átlaghoz, illetve a többi karon tanuló sportolók eredményéhez képest is magasabb értékeket mutatott. Ez meglepő tekintettel arra, hogy az orvosi karokon a képzés speciális jellege indokolná a tanulás és az élsport nehezebb összeegyeztethetőségét. Ez az összetett hatásrendszer eredménye lehet, melyet sok háttér tényező befolyásol. A tanulmányi eredményességnek a választott tanulmányi szakkal való összefüggése nem volt igazolható.

A tanulmányi átlag valamint a kredit teljesítési arány sporthoz köthető változókkal való összefüggései mentén – sportág jellege, sportolási szint – eltérések rajzolódtak ki. A sportág jellegével összefüggésben végzett vizsgálatban nem igazolódott egyértelműen, hogy az egyéni sportolók azáltal, hogy rugalmasabban tudják alakítani a sporttal kapcsolatos elfoglaltságukat, jobban tudnak teljesíteni a tanulmányok terén. Azonban a sportolási szint az egyik legmeghatározóbb tényező volt a vizsgálat szempontjából. A két legmagasabb szinten sportoló csoport (Universiádésok és a Debreceni Egyetem legmagasabb szintű sportolói) esetében a tanulmányi eredmények összefüggést mutattak a naponta, hetente edzésre fordított idővel. A legmagasabb szinten sportolóknak az alacsonyabb osztályokhoz képest magasabb heti edzésszámából és edzésidejéből adódóan kevesebb idejük marad a tanulásra és az élet egyéb

területeire. Ebből következhet, hogy a legmagasabb osztályban sportolóknak kell leginkább megküzdenie a magasabb edzésidőkből és edzésszámokból fakadó kihívásokkal. Az alacsonyabb sportolási szinteken a sporttevékenységre fordított kevesebb idő eredményeként jobb tanulmányi eredmény volt elérhető (2. ábra).

2. ábra: Tanulmányi átlag – Sportolási szint (N=159)

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

Ugyanakkor a legmagasabb szintű sportolók által elért tanulmányi eredmény arra enged következtetni, hogy a sportolók képesek a sportban tanult értékeket, mint célorientáció, tervezés, tudatosság, kitartás, a tanulmányokban is alkalmazni. Ennek feltétele a hatékony időmenedzsment és megfelelő stratégiák és módszerek alkalmazása. Ezek segítségével képesek annyi időt fordítani a tanulásra, amely biztosíthatja tanulmányi téren a sikeres előrehaladást. Ehhez hozzájárulnak az intézmény által biztosított szabályozási elemek és támogatási formák is. Hasonló eredményekre már több kutató is utalt tanulmányában, mely szerint tudatos időmenedzsmenttel és a prioritások egyensúlyozásával a sportolók képesek a tanulmányokban és a sportban kiemelkedő eredményeket elérni (DAVID, 2005; MILLER, 2000; AQUILINA, 2013). Ezen kutatások hangsúlyozták, hogy a legoptimálisabb megoldások egyéni mintázatot mutatnak, a sportolók egyénenként eltérő megoldásokat találnak.

A sportolásra fordított időt a sporthoz köthető változókkal összefüggésben vizsgálva az eredmények rávilágítottak arra, hogy az edzésre fordított idő mennyisége a társadalmi nemmel, a felsőoktatási képzés időszakával, a sportolási szinttel, valamint a prioritások meghatározásával mutat kapcsolatot. Az edzésidők alakulása a célorientáltsági kategóriák mentén eltérő mintázatot mutatott. Az elsősorban sportolói karrierjükre koncentrálnak lényegesen többet edzenek hetente a felkészülési és a versenyzidőszakban, mint az 'egyensúly'-

valamint a 'tanulás orientált' sportolók. Ennek megfelelően a 'sport orientált' sportolók heti edzésideje a legmagasabb (4. táblázat).

4. táblázat: Edzésidők (óra) – Prioritás (%) N=159

Prioritás	Tanulás orientált		Egyensúly orientált		Sport orientált		Szig.
Edzésidők	Heti edzésidő (óra/hét)						
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	
Felkészülési időszak	15,7	16,60	26,6	26,11	41,7	23,98	,000
Versenyszerkezet	14,8	14,25	18,0	14,60	31,7	23,98	,001
Edzésidők	Heti edzésszám (alkalom/hét)						
Felkészülési időszak	5,0	2,79	7,1	3,46	9,3	3,59	,000
Versenyszerkezet	4,5	1,99	5,9	2,67	8,2	4,11	,000

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

A sportolásra fordított idő tanulmányozása során igazolást találtam arra, hogy a legmagasabb szinten sportolók (válogatottak, világ-, európa-, és országos bajnokságon résztvevők és helyezettek) valamint az első- és másodosztályú sportolók között időterhelés (edzés és mérkőzés szám, edzésidő, mérkőzésidő) és energia-befektetés szempontjából van különbség. A nemzetközi szintű sportolók a felkészülési - és a versenyszerkezetben is lényegesen több időt fordítanak edzésre, mint a Debreceni Egyetem legmagasabb szintű sportolói, ez a sportolási szinteken lefelé haladva további csökkenést mutatott. Ugyanakkor az első és másodosztályú sportolók edzésterhelésének értékeiből arra következtettek, hogy ezen a két szinten az edzés és versenyszerkezet nagy idő és energia-befektetéssel jár attól függetlenül, hogy a sportoló nem válik nemzetközi szintű sportolóvá (5. táblázat).

5. táblázat: Edzésidők (óra) – Sportolási szint (Debreceni Egyetem) N=159

		Napi edzésidő (FKI)	Napi edzésidő (VI)	Heti edzésidő (FKI)	Heti edzésidő (VI)	Heti edzésszám (FKI)	Heti edzésszám (VI)
Legmagasabb szint	Átlag	3,65	3,16	26,09	19,18	7,15	6,07
	Szórás	2,21	1,73	26,46	19,78	3,94	3,44
II. osztály	Átlag	3,22	2,74	21,12	15,59	6,56	5,69
	Szórás	2,08	1,53	23,03	15,97	3,04	2,16
III. osztály vagy megyei szint	Átlag	2,26	2,18	9,89	8,50	4,38	3,90
	Szórás	,81	,64	11,12	7,13	2,43	1,76
Szig.		,000	,001	,000	,000	,000	,000

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

Kutatásom során megállapítást nyert, hogy az élsportoló hallgatók tanulással és sportolással eltöltött idejének alakulása nagyban befolyásolt a sportolásukkal kapcsolatos felkészülési és versenyzidőszak, valamint a tanulással kapcsolatos szorgalmi és vizsgaidőszakok periódusos változása által. Amikor a két teljesítési időszak (versenyzidőszak és vizsgaidőszak) átfedésbe kerül, csökken a sportolásra és növekszik a tanulásra fordított idő.

A fókuszcsoportos vizsgálat során egy tízszeres világbajnok férfi sportoló hozzászólásában ezt a következőképpen fogalmazta meg:

„Nekem időszakonként változnak a céljaim. A vizsgaidőszakban a vizsgák az elsődlegesek, de az edzéseket nem olyan szinten elhanyagolva, ami a későbbiekben hátrányomra lehetne. A világbajnokságra való felkészülés során a múlt évben egyértelműen minden az edzés mögött volt.”

Egy másodéves felnőtt válogatott, Világ- és Európa - bajnok sportolónő a félévenként felvett tárgyak számát igazítja a sportág versenyzidőszakához:

„A második félévben kevesebb tárgyat vettem fel, mert a vizsgaidőszak pont akkor van, amikor a legfontosabb az edzésidőszak is, utána van a világverseny és akkor nem hagyhatok ki egy edzést sem.”

A sportolók véleménye arra világított rá, hogy hajlandóak erőfeszítéseket tenni annak érdekében, hogy képesek legyenek egyensúlyban tartani sportolói és diák szerepvállalásukat. Abban mindannyian egyetértettek, hogy ennek sikeres megvalósítása tudatosságot igényel,

áldozatokkal jár, melyhez szükség van az általuk kidolgozott összehangolási stratégiákra. A két területnek az egyensúlyban tartása jó időbeosztást igényel.

A tanulás és sport egyensúlyának megteremtéséhez a különböző szabályozási elemek, valamint sportolókat támogató programok bevezetése is hozzájárult. A sportolók szubjektív véleménye és az intézményi szabályozások objektív igénybe vételére vonatkozó eredmények azt mutatták, hogy a képzés jellege az egyik legmeghatározóbb a szabályozási elemek igénybevételével összefüggésben. Erre utal egyrészt, hogy a sporthoz közeli szakon a legmagasabb az egyéni tanrendet és vizsgarendet igénybe vett sportolók száma, másrészt azokon a szakokon, ahol nem biztosítható a követelmények teljesítése és a szükséges képességek elsajátítása rendszeres óralátogatás nélkül, alacsonyabb ezen lehetőségek kihasználási aránya.

A másik meghatározó tényező a sportolás szintje és ezzel összefüggésben a sportolással eltöltött idő mennyisége. Az eredmények által mutatott szignifikánsan magasabb edzésszámok a felkészülési- és versenyidőszakban az egyéni tanrendet igénybe vett sportolóknál azt mutatta, hogy ilyen időterhelés mellett számukra ez lehetőséget biztosít a sikeres előrehaladáshoz a tanulmányok terén (6. táblázat).

6. táblázat: Egyéni tanrend igénybevétele – Sportolásra fordított idő (N=159)

	Heti edzésszám FKI		Heti edzésszám VI		Heti edzésidő FKI (óra/hét)		Heti edzésidő VI (óra/hét)	
	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás	Átlag	Szórás
Igénybe vette	7,29	3,64	6,39	3,00	26,65	23,00	20,72	16,28
Nem vette igénybe	5,74	3,25	4,96	2,51	19,87	21,43	16,28	15,58
Szig.	,011		,049		-		-	

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

A Debreceni Egyetemen sportolói populációjában a nemzetközi szintű sportolók alacsonyabb előfordulási aránya, valamint a sportolási szinttel összefüggésben lévő sporttevékenységre fordított idő eredményeképpen kevesebben vették igénybe az egyéni tanrendet és vizsgarendet. Ugyanakkor az Univeriadén részt vett, nemzetközi szintű sportolók a magasabb sportolási szinttel együtt járó kötelezettségek, magasabb edzés és versenyterhelés következtében nagyobb arányban igényelték az intézményi szabályozások által biztosított rugalmas felkészülést és követelmény teljesítést. A vizsgálatom során kapott eredmények rávilágítottak tehát arra, hogy a sportolók igénylik a tanulmányi előrehaladásukat megkönnyítő szabályozási elemeket, mely

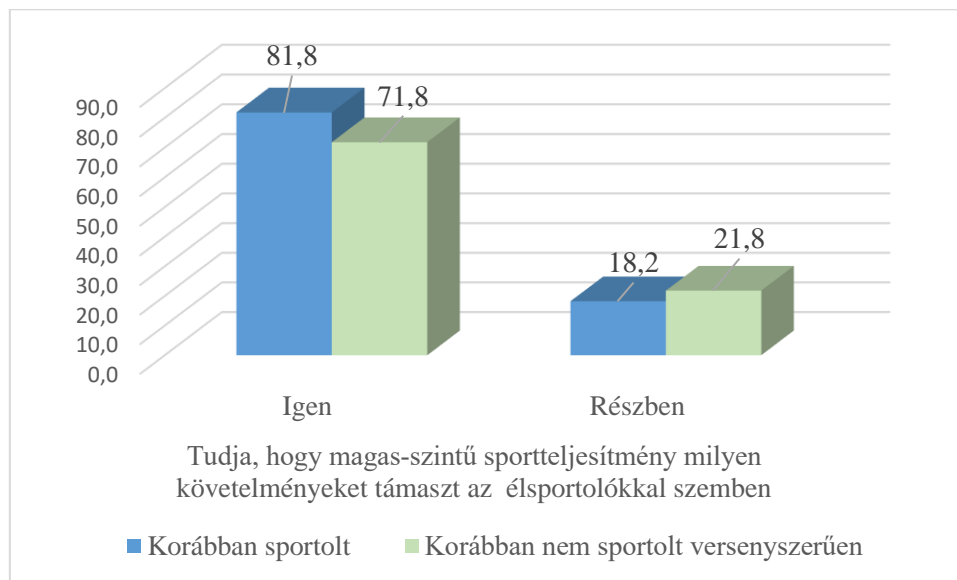
igazolja a rugalmas, a sportolók időbeosztását figyelembe vevő támogatási formák szükségességét. A szakirodalom által bemutatott élsportolókat segítő programok tapasztalatait figyelembe véve úgy tűnik, a legmagasabb szintű sportolók esetében hazai mintán is igazolódott, hogy a különböző szabályozási elemek és sportolókat támogató programok indokoltak a felsőfokú tanulmányokat folytató élsportolók párhuzamos karriervezetését illetően.

A prioritás meghatározásával összefüggésben a szabályozási elemek igénybevétele azt mutatta, hogy az orientáltság egy fontos befolyásoló tényezője az egyéni tanrend és vizsgarend igénybevételének. Azok a sportolók élnek elsősorban az egyéni tanrend és vizsgarend lehetőségével, akik 'egyensúly vagy tanulás orientáltak', azaz törekednek a sportolói karrierjük mellett a tanulmányi követelményeknek is eleget tenni.

Az egyéni tanrendet és vizsgarendet igénybe vett sportolók a sportolói karrier irányát figyelembe véve jellemzően a progresszív kategóriába tartoztak, azaz azok éltek ezzel a lehetőséggel, akiknek céljai előre mutatóak, terveik között nemzetközi megmérettetés is szerepel. Eredményeim azt mutatták, hogy a sportolók életében a sport mindig fontos szerepet tölt be, ugyanakkor törekszenek a hallgatói és sportolói szerepek egyensúlyban tartására.

A sportolókkal kapcsolatban lévő, az intézmény által az él- és versenysportolók egyetemi integrálódását segítő szabályozási elemek alkalmazása kapcsán érintett oktatói csoport véleményének és tapasztalatainak feltárása során érdekes eredményeket kaptam. Az oktatók sportoló hallgatókkal kapcsolatos ismerete korlátozott tudástartalmat tükrözött. Az oktatók több mint a fele (59,1%) az olimpikonokon kívül nem ismert olyan kiemelkedő sportolót, aki a Debreceni Egyetemen folytat tanulmányokat és nem rendelkeznek információval a sportolókról. Ez elsősorban a kommunikáció és a személyes kapcsolat hiányából fakad.

A felsőfokú tanulmányokkal párhuzamosan folytatott élsportolói pályafutást az oktatók többsége – függetlenül a korábbi sport múlttól – megvalósíthatónak tartotta. A megkérdezett oktatók 68,2%-a (31 fő) vallotta magát tájékozottnak az élsportolói létből fakadó nehézségekkel kapcsolatosan és 74,4% (33 fő) saját bevallása szerint tisztában van azzal, hogy a magas-szintű sportteljesítmény elérése milyen követelményeket támaszt egy élsportolóval szemben. Fontos kiemelni, hogy azokon a karokon tájékozottabbnak érezték magukat az oktatók, ahol magasabb volt a sportolói előfordulás, szemben azokkal a karokkal, ahol a sportolók létszámaránya alacsony volt (3. ábra).

3. ábra: Oktatók élsporttal kapcsolatos ismerete (%) – Sportolói múlt N= 45

Forrás: Saját vizsgálatok, 2015

Az oktatók korábbi sportolói múltja segíti az oktatók sportolókhöz való hozzáállását. A korábban versenyszerűen sportolt és jelenleg is sportoló oktatók lehetőségeikhez képest rugalmasak és megértőek a sportolókkal szemben, ez személyes ismereteik, tapasztalataik által is befolyásolt. Eredményeim azt igazolták, hogy az oktatók nagy része tapasztalta úgy, hogy a sportolók többsége törekszik a tanulmányi követelmények teljesítésére. Az oktatók együttműködésre való törekvéseként értelmezhető az, hogy többségük egyetértett a sportolók párhuzamos karriervezetését megkönnyítő szabályozási elemekkel (80,6%, 36 fő) és fontosnak tartották, hogy a követelmények teljesítésének feltételével az intézmény támogassa a sportolókat a diploma megszerzésében (62,8%, 28 fő). A vizsgálat egyik fontos eredménye, hogy a személyes találkozás és kapcsolat megértőbbé teszi az oktatókat a sportolókkal szemben és pozitívan befolyásolja az egyéni tanrendre és vizsgarendre vonatkozó kérelem elbírálását.

A felmérés kvalitatív adatfelvétele során az egyik oktató kifejezte egyetértését az élsportolók tanulmányi kötelezettségeinek megkönnyítését szolgáló intézményi szabályozásokkal (egyéni tanrend és vizsgarend), azonban hangsúlyozta, hogy:

„nagyon fontos lenne világossá tenni a felelősségi köröket és az ezzel kapcsolatos információk áramlásának irányát”.

Az oktatók válaszai azt tükrözték, hogy az élsport által támasztott követelmények ismeretében többségük helyesnek gondolja az élsportolók bizonyos szintű megkülönböztetését hallgatótársaiktól, azonban ennek megvalósíthatóságával kapcsolatos vélemények kari szinten

eltérő mintázatot mutattak. Az egyik oktató az eddigiektől eltérő, határozott véleményt fogalmazott meg, mely szerint:

„a hallgatók azért vannak az egyetemen, hogy tanuljanak, választaniuk kell, hogy melyiket tartják fontosabbnak”.

Ebből kifolyólag ennek az oktatónak a véleménye, hogy:

„az élsportolóknak a sportpályafutásukra kellene koncentrálniuk, és annak lezárása után - bizonyos anyagi jólét megszerzése után - nyugodtan tanulhatnak”.

Ebből arra lehet következtetni, hogy az egyetemen amatőr versenysportolóként tanulmányokat folytató sportolókat tévesen olyan élsportolóknak tekintik esetenként, akik sporttevékenységükért jelentős anyagi juttatást kapnak, ezáltal lehetőségük van bizonyos „anyagi jólét megteremtésére”. A többségükre azonban nem ez a jellemző, sőt sok esetben saját maguk finanszírozzák sportolásuk költségeit. Vélemények pro és kontra megfogalmazásra kerültek, melyek segítségével átfogó képet sikerült kapnom a hallgatók és az oktatók vizsgálatát követően.

Összefoglalóan megállapítható, hogy van létjogosultsága az élsportolók felsőoktatási képzésben való részvételének, ugyanakkor a felsőfokú tanulmányokat folytató élsportolók számára komoly kihívást jelent az élsport és az egyetem által támasztott követelmények összehangolása. Ezt a kihívást hatékonyabb és koncentrált időmenedzsment módszerekkel ellensúlyozzák. A tanulás és sport párhuzamos megvalósítását a felsőoktatási intézmények az általuk kidolgozott és bevezetett szabályozási elemek, valamint sportolókat támogató programok segítségével tudják biztosítani, mely meghatározó része az élsportolói karriert követő civil életre történő felkészülésének.

4. AZ ÉRTEKEZÉS ÚJ, ILLETVE ÚJSZERŰ EREDMÉNYEI

A sportolói karrier és a tanulmányok összehangolásának lehetőségeit, kihívásait feltáró szakirodalom Magyarországon szűk kutatási eredményekkel rendelkezik. A nemzetközi kutatások többsége a sportolói visszavonulás, sportolói karrier szakaszainak, a sportolói karrier szakaszai közötti átmenetek vizsgálatára fókuszál. A hangsúly a váltás folyamatán van.

Kutatásom újszerűsége a korábbi kutatásokhoz képest abban rejlik, hogy a sportolói karrierrel párhuzamosan folytatott felsőfokú tanulmányok összehangolásának lehetőségeit és kihívásait komplex módon, több oldalról – az egyetem sportstruktúrájának, a sportolókra vonatkozó szabályozási rendszernek, valamint az egyetem oktatóinak és sportolóinak együttes rendszerben – történő vizsgálatával mutatja be. A téma ilyen módon történő megközelítésére hazánkban korábbi kutatások során tudomásom szerint még nem volt példa. Dolgozatom további újszerűsége, hogy a tanulás és a magas-szintű sportteljesítmény összehangolásának lehetőségét nem csak sporthoz közeli szakokon tanuló sportolókon keresztül vizsgálja. Kutatásom fontos értékének tartom, hogy a teljesítmény-centrikus versenysport területén, a különböző sportolási szinten lévő debreceni sportolók és az Universiadén részt vett nemzetközi szintű sportolók tanulmányi teljesítményét együtt vizsgáltam.

- Újszerű eredménynek tartom annak feltárását, hogy a tanulás és a sport összehangolásának sikeressége a sportág jellegével, a sportolási szinttel és az ezzel összefüggésben lévő sporttevékenységre fordított idővel mutat összefüggést, emellett a tanulmányi szak és a tantárgy követelményrendszere szintén befolyásolja azt. Az élsportoló hallgatók tanulással és sportolással eltöltött idejének alakulása nagyban befolyásolt a sportolásukkal kapcsolatos felkészülési és versenyidőszak, valamint a tanulással kapcsolatos szorgalmi és vizsgaidőszakok periódusos változása által. A két teljesítési időszak (versenyidőszak és vizsgaidőszak) átfedésbe kerülése során csökken a sportolásra és növekszik a tanulásra fordított idő.
- Dolgozatom fontos eredményének tartom annak igazolását, hogy a sportolók többsége a tanulás elvével azonosul az egyetemi évek alatt, melyet a tanulmányi időszak első három évében alátámaszt a 'tanulás orientált' sportolók magas és a 'sport orientált' sportolók alacsony aránya. A 'sport orientáltság'-nak a tanulmányok vége felé bekövetkező további csökkenése bizonyítja a hangsúlyok további eltolódását a tanulmányok irányába.

A tanulmányi eredmények javuló tendenciáját a kreditek teljesítésének magasabb aránya és az edzésidők, edzésszámok csökkenése kíséri.

- Újszerű eredménynek vélem annak feltárását, hogy a közhiedelemmel ellentétben a sportolók képesek a tanulmányokban és a sportban is kiemelkedő eredményt elérni. Ezt alátámasztják a debreceni sportolói populációban mért tanulmányi eredmények, miszerint a sportolók egy kar kivételével minden karon, a megfelelő kari átlagnál jobb átlagot értek el a két vizsgált félévben. Tekintettel arra, hogy a magasabb edzés és versenyterhelésnek kitett él- és versenysportolók tanulásra fordított ideje behatárolt, a szabadidőben sportolókhöz és az átlag hallgatókhoz képest jobb tanulmányi eredmény elérése mindenképp figyelemre méltó teljesítmény. Ez azt igazolta, hogy a sportolók képesek a sportban tanult értékeket, mint célorientáció, tervezés, tudatosság, kitartás, a tanulmányokban is alkalmazni, melynek feltétele a hatékony időmenedzsment és megfelelő stratégiák és módszerek alkalmazása.
- Újszerűnek eredménynek vélem a sportolói karrier iránya szerinti kategorizálás létrehozását, miszerint a sportban kitűzött célok alapján a sportolói karrier iránya progresszív, stagnáló és regresszív kategóriákba sorolható. Újszerű eredménynek tartom annak feltárását, hogy a kategóriákon belül, a legmagasabb szinten sportoló, válogatott és világversenyeken szereplő hallgatók többségének sportolói karrierje az egyetemi időszak alatt progresszív íven megtartott, többségük nem tervezi az elkövetkezendő 6 éven belül az alacsonyabb szinten történő versenyzést. A nagyobb edzésterhelés ellenére a legmagasabb szinten sportolók többsége a tanulás és sport egyensúlyára törekszik az egyetemi időszak alatt amellet, hogy a sportban még előremutató céljaik vannak. A két tevékenységet a magas szintű sportolás és nagyarányú időelfoglaltság ellenére össze tudják hangolni.

- Újszerű eredménynek vélem annak igazolását, hogy a szabályozási elemek elsősorban a progresszív kategóriába tartozó, magasabb edzésszámmal és edzésidővel készülő sportolók számára biztosítják tanulmányi téren a sikeres előrehaladást, ezáltal lehetőséget nyújtanak a tanulás és a sport egyensúlyának megteremtéséhez.
- Magyarországon az oktatók sportolókkal kapcsolatos véleményét korábban még nem vizsgálták. Újszerű eredménynek vélem annak feltárását, hogy az oktatók többsége megvalósíthatónak tartja a tanulás és a sport összehangolását a sportolók megfelelő hozzáállása és elkötelezettsége mellett. Egyetértenek sportolói karrier és a tanulmányok összehangolását megkönnyítő szabályozási elemekkel, ugyanakkor kiemelten fontosnak tartják a követelmények teljesítését is. A vizsgálat egyik fontos eredménye, hogy a személyes találkozás és kapcsolat eredményeképpen az oktatók megértőbbé válnak a sportolókkal, mely hozzájárul az egyéni tanrendre és vizsgarendre vonatkozó kérelem pozitív elbírálásához.

5. AZ EREDMÉNYEK GYAKORLATI HASZNOSÍTHATÓSÁGA

A két terület összehangolásának megkönnyítése érdekében fontos lenne a sportolók tárgyfelvételének rugalmasabbá tétele (tárgyak előzetes felvétele), mely könnyebbé tehetné számukra a kurzusok összeegyeztetését az edzésekkel. A tanulás és a sport összehangolásához további támogatási formák lehetnének: az egyéni tanrenddel kapcsolatos könnyebb ügyintézés, kötelező részvételt igénylő órákon más csoportnál történő megjelenés és a beadandók határidejének egyéni meghatározása azon sportolók esetében, akik nemzetközi szintű versenyzők.

A tanulmányok és az élsport párhuzamos megvalósításának megkönnyítésére vonatkozóan vannak még országos szinten fejlesztésre szoruló területek, amelyek jelenleg még nincsenek meg minden felsőoktatási intézményben, de további könnyítést jelentenének az élsportolók számára. Ilyen például a vidékről érkező élsportolók előnyben részesítése a kollégiumi elhelyezés során, ezenkívül a sportösztöndíj vagy a mentor program bevezetése.

Fontosnak tartom a sportolók felé tovább népszerűsíteni azokat a lehetőségeket (egyéni tanrend és vizsgarend, mentor program, sportösztöndíj), amelyeket igénybe vehetnek és segítséget nyújthatnak kettős feladatvállalásuk teljesítéséhez annak érdekében, hogy a tanulmányi időszak végére minél magasabb maradjon az 'egyensúly orientáltak' aránya és csökkenjen az elvándorlás a sportból. Indokoltnak tartom az intézmény részéről a tájékoztatás kibővítését is arra vonatkozóan, hogy a sportolók a rendelkezésre álló lehetőségeket hogyan vegyék igénybe és hogyan fordítsák a maguk hasznára. Workshop-ok szervezése jó lehetőséget biztosíthat a sportolók számára kompetencia fejlesztésre, tanulási képességek fejlesztésére vagy éppen a hatékony időmenedzsment elsajátítására.

Emellett fontosnak ítélem a sport klubok, edzők részéről a sport iránti motiváció fenntartását a felsőfokú tanulmányok időszakában amellet, hogy támogatják a sportolókat a tanulmányi követelmények teljesítésében. Az edző pozitív hozzáállása és az edzéseknek a tanulmányi kötelezettségekhez történő rugalmas igazítása következtében a sportoló nem kerül választás elé, így könnyebben fenntartható a tanulás és sport egyensúlya.

Felmerül a sportolók személyiség típusainak részletesebb feltérképezése és az egyéni motivációs módszerek azokhoz igazítása. Mint ahogy a férfiak és nők progresszivitásában is mutatkozik eltérés, úgy a különböző személyiségű sportolókat is más-más tényezők

motiválnak. Érdemes lenne akár egyéni, akár csapat szinten nagyobb figyelmet fordítani a sportolók belső mozgatórugóira, hogy az edzővel vagy csapattársakkal folytatott konzultáció során önmagukban is képesek legyenek tudatosítani, milyen célok felé szeretnének tartani karrierjük során.

Az egyéni tanrendre és vizsgarendre vonatkozó kérelmek elbírálásának egyértelművé tétele érdekében javaslom a sportolás igazolására, annak elfogadására vonatkozó irányelvek kidolgozását, pontosítását. A rendszeres óralátogatást igénylő szakokon a mulasztott órák pótlására az előadásokról készült felvétel felkerülése az intranetre lehetőséget biztosíthatna a sportolók számára ahhoz, hogy egyéni tanrend igénybevétele nélkül is teljesíthessék a követelményeket.

Az egyéni tanrend és vizsgarendre vonatkozó kérelem beadásakor az oktató és a sportoló személyes találkozása szükségesnek tartom, melynek során az egyéni haladás is koordinálható. Javaslak egy kölcsönös tájékoztatásra épülő kapcsolat kialakítását oktató és sportoló között, ahol a hallgató a kötelezettségeiről, az oktató az élsportoló hallgató életéről kap információt. Ez biztosítaná, hogy az oktató megismerje a kurzusra járó sportoló sportágát és a sportban elért eredményeit is. Ennek érdekében kerekasztal beszélgetések, élménybeszámolók, előadások szervezésével lehetne interaktív beszélgetés keretében a résztvevők élsporttal, sportolókkal kapcsolatos ismereteit bővíteni, megismerhetnék mindennapos problémáikat, erőfeszítéseiket és megérthetnék azokat a háttérben lévő mozgatórugókat, amelyek nem kerülnek a köztudatba. Továbbá a felsőoktatási intézményeken belül kialakításra került mentor programok eszközt jelenthetnek arra, hogy a rendszerben lévő szereplők további információkhoz jussanak. Ezek megismertetése és elfogadtatása az oktatókkal és a sportolókkal, valamint a már működő programok továbbfejlesztése, szükséges a további lehetőségek szélesítése érdekében.

A felsőoktatásban fontos és szükség van az él-és versenysportolók támogatására, tanulmányi előrehaladásuk segítésére annak érdekében, hogy képzettséget, diplomát szerezhessenek. Ennek elengedhetetlen feltétele, hogy az oktatók, dolgozók és a hallgató társak információval rendelkeznek az élsporttal, az élsportolói élettel és a vele járó kötelezettségekkel, időterheléssel kapcsolatosan, melynek eredményeképpen pozitív irányba változhatna a sportolók megítélése.

További kutatásokra ad lehetőséget a kifejlesztett sportolói és oktatói kérdőívek más magyar egyetemeken történő lekérdezése a magyarországi helyzet feltérképezésére, mely összehasonlíthatóságot biztosítana az egyetemek részére, ugyanakkor longitudinális vizsgálatot is lehetővé tenne, amely újabb összefüggések feltárására alkalmas.

A Debreceni Egyetem Sportkonceptiója országos szinten is egyedülálló és mintaként szolgálhat a többi felsőoktatási intézmény számára, ugyanakkor a sportolókat támogató intézkedések, programok folyamatos fejlesztése, alkalmazásának pontosítása egyetemünkön is indokolt és további lehetőségeket rejt magában.

A támogatási elemek és összehangolási stratégiák az érintettek körében történő népszerűsítése lehetővé tenné, hogy ne csak azok az él és versenysportolók folytassák tanulmányaikat a felsőoktatásban, akik erre az elkötelezettségre képesek voltak hatékony módszerek kidolgozására, hanem egyre több magyar fiatal tudja és érezze, hogy a két terület összehangolása megvalósítható és ehhez az egyetemek különböző élsportolókat segítő szabályozási elemek igénybevételének lehetőségét kínálják.

6. AZ ÉRTEKEZÉS TÉMAKÖRÉBEN KÉSZÜLT PUBLIKÁCIÓK

DEBRECENI EGYETEM
EGYETEMI ÉS NEMZETI KÖNYVTÁR

Nyilvántartási szám: DEENK/238/2016.PL
Tárgy: PhD Publikációs Lista

Jelölt: Lenténé Puskás Andrea

Neptun kód: U3YQTB

Doktori Iskola: Ihrig Károly Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola

MTMT azonosító: 10044922

A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

Folyóiratcikkek, tanulmányok (6)

1. **Lenténé Puskás, A.**: A karriertervezés dimenziói és a sport iránti elkötelezettség változásai élsportoló egyetemi hallgatók körében.
Taylor. 8 (3), 143-150, 2016. ISSN: 2064-4361.
2. **Lenténé Puskás, A.**: Az oktatók véleménye a sportolói párhuzamos karrierépítést támogató intézményi szabályozásokról.
Taylor "közlésre elfogadva", [9], 2016. ISSN: 2064-4361.
3. **Lenténé Puskás, A.**, Perényi, S.: Medals and degrees: factors influencing dual career of elite student athletes at the University of Debrecen.
Apstract. 9 (1-2), 93-98, 2015. ISSN: 1789-221X.
4. **Lenténé Puskás, A.**: The connection between academic and athletic performance among elite university student athletes.
Apstract. 9 (3), 19-26, 2015. ISSN: 1789-221X.
DOI: <http://dx.doi.org/10.1904/APSTRACT/2015/3/3>
5. **Lenténé Puskás, A.**: A Debreceni Egyetem és a hozzá tartozó sportszervezetek kapcsolat-és működési rendszerének változásai 2000-2013 között.
Agrártudományi közlemények = Acta agraria Debreceniensis. 58, 133-139, 2014. ISSN: 1587-1282.
6. **Lenténé Puskás, A.**: A párhuzamos karrierépítés lehetőségei élsportoló egyetemisták körében.
Taylor. 6 (1/2), 403-412, 2014. ISSN: 2064-4361.

Konferenciaközlemények (6)

7. Perényi, S., Bartha, É., **Lenténé Puskás, A.**, Kozma, G., Bács, Z.: Sport a nonprofit társadalmi térben: A sporttal foglalkozó nonprofit szervezetek gazdasági mutatóinak összehasonlító vizsgálata.
Magyar Sporttudományi Szemle. 17 (66), 52, 2016. ISSN: 1586-5428.
8. **Lenténé Puskás, A.**: A karriermenedzsment aspektusai a Debreceni Egyetem sportolójánál.
In: Interdiszciplináris tudományos konferencia : Kari Tudományos Diákköri Konferencia és "A jövő tudósai" - PhD (doktori) konferencia : rezümé kötet. Szerk.: Dajnoki Krisztina, Szöllősi László, Debreceni Egyetem GTK, Debrecen, 71, 2014.
9. **Lenténé Puskás, A.**, Perényi, S.: Dobogó és Diploma: a sportolói kettős karrier befolyásoló tényezői élsportoló egyetemi hallgatók körében.
Magyar Sporttudományi Szemle. 15 (58), 42, 2014. ISSN: 1586-5428.
10. **Lenténé Puskás, A.**: Elite Athletes at the University of Debrecen.
In: 12th International Academic Conference, Prague. Ed.: Jiri Rotschedl, Klara Cermakova, International Institute of Social and Economic Sciences, Prague, 774, 2014. ISBN: 9788087927045
11. **Lenténé Puskás, A.**, Bács, Z., Perényi, S.: Review and assessment of dual-career programs in sport at the University of Debrecen.
In: Youth Sport : abstract book / ured. Mojca Doupona Topic, Tanja Kajtna, Faculty of Sport, Ljubljana, 25, 2014. ISBN: 9789616843553
12. **Lenténé Puskás, A.**: Sportoló egyetemista - egyetemista sportoló: szabályozás és megvalósítás a Debreceni Egyetemen.
In: "Ifjúsági Sport és Tehetséggondozás - a 21. Század Kihívásai" : konferencia kötet. Szerk.: Perényi Szilvia, Debreceni Egyetem, Gazdálkodástudományi és Vidékfejlesztési Kara, Debrecen, 168-175, 2013. ISBN: 9786155183812

A DEENK a Jelölt által az iDEa Tudóstérbe feltöltött adatok bibliográfiai és tudományometriai ellenőrzését a tudományos adatbázisok és a Journal Citation Reports Impact Factor lista alapján elvégezte.

Debrecen, 2016.10.12.

